

յուլյ թագաւորը : “Վրո սենեկապետդ զՊարոն Հիւ , պատասխանեց պաշտօնեան : (Թագաւորը կ'ուզէր գիտնալ թէ ինչ յանցանաց համար ամբաստանուեր էր Պարոն Հիւ . բայց բան մը չկրնալով իմանալ , մեծ անհանգստութեան մէջ էր . ուստի ստիպուեցաւ իր մէկ հաւատարիմ պաշտօնէէն ալ զըրկուիլ : Երբոր քաղաքական պաշտօնեայք թագաւորին քովէն պիտի հեռացնէին զՀիւ , իրենց աչքին դիմաց կնքեցին անոր սենեակը , ու գիշերուան վեցին՝ տարին զինքը , քսան օր Տաճարին մէջ կենալէն վերջը : Երթալու ատեննին ինծի դարձաւ Սատթէոս , “Եւայէ , ըսաւ , զգոյշ կեցիր՝ եթէ չես ուզեր որ քեզի ալ այդպիսի վտանգ մը հանդիպի , : Վրչ մը ետքը կանչեց զիս թագաւորը , և քանի մը թղթեր տուաւ ձեռքս , որոնց վրայ Հիւ ասոր անոր վճարելու ծախքերը նշանած էր : Եւայց նոյն օրը կարգէ դուրս տագնապ մը կը տեսնէի թագաւորին երեսին վըրայ , որուն պատճառը կամ պաշտօնէից ունեցած սաստիկ շփոթութիւնն էր , և կամ ժողովրդեան աղաղակները որ խուռն բազմութեամբ աշտարակին չորս կողմը ժողվուած էին : Եւ զովիկոս եւ բոր անկողին մտնելու եղաւ , պատուիրեց որ նոյն գիշերը իր խուցը պառկիմ . ուստի նոյն գիշեր իր քովը անցուցի :

Կը շարունակուի :

ԲՆԱԿԱՆՔ

ԱՍՏԵՂԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Արեւան դիրքը աստեղաց մէջ :

Երկնից երեսը փայլող աստեղաց մէջ քան զամէնն անհամեմատ կերպով գեղեցիկն է Սիրիոս ըսուածը . աստեղաբաշխներէն ոմանք զանիկայ երկնից առաջին աստղը կը սեպեն և վերին արեգակն կը համարին , որուն վրայ կը պտըտին մեր արեւը և ուրիշ անբաւարեններ , որ երկնից ընդարձակութեան

մեզի մօտ եղած գաւառները կը լուսաւորեն :

Եւստեղաբաշխութիւնն հիմա այս աստեղ տեղազանութիւնը գտեր է , որ թէպէտ մեր աչաց ամենէն պայծառը կ'երեւայ , սակայն մեզի ամենէն մօտը չէ : Տեղազանութիւնն աստեղաբաշխը կրցեր են անոր հեռաւորութիւնը թուով մերձաւորապէս բացատրել , որ է 1373 000 անգամ արեւուն մեզմէ ունեցած հեռաւորութիւնը . իսկ արեւը իբր 38 միլիոն փարսախ մեզմէ հեռու է :

Սիրիոսի երկրէս ունեցած անհնարին հեռաւորութեանը աւելի որոշ գաղափար մը տալու համար , գրեթէ 52 174 000 միլիոն փարսախ մեզմէ հեռու է . լոյսը որ արեւէն մեզի հասնելու համար 8 րոպէ և 17 մանրերկրորդ կ'ուզէ , Սիրիոսի մեզմէ ունեցած հեռաւորութիւնը կտրելու համար գրեթէ 22 տարի պէտք է :

Հիմա դնենք թէ այս աստղէն կամ ասոր արեգակնային դրութեան մոլորակներուն մէկէն աստեղաբաշխ մը երկրիս վրայ մեր ունեցած ամենէն զօրաւոր դիտակը աչքը դրած մեր արեւն ու մեր արեգակնային ընդարձակածաւալ դրութեան բազմաթիւ մոլորակներն ու արբանեակները դիտէ , արդեօք ինչ պիտի տեսնէ մեր տիեզերքը , պիտի կարենայ երկբայիլ թէ դիտածը տիեզերք մըն է : — Եր արեւը , որ է ջահ խարհի՝ ըստ Երկրի միջին առաւելագոյն , սիրտ տիեզերաց՝ ըստ Երկրի զմիւռնացոյ և անսպառելի աղբիւր լուսոյ և ջերմութեան , Սիրիոսի աստեղաբաշխին աչացը աղօտ ճառագայթի մը պէս՝ հազիւ պիտի երեւայ : Իսկ մեր մոլորակները ոչ միայն պիտի չկարենայ տեսնել , այլ և ոչ իսկ անոնց էութեանը վրայ գաղափար պիտի ունենայ : Եւստեղաբաշխը , որ արեւէն ետեւ մեր մոլորակաց մէջ ամենէն մեծն է , Սիրիոսի աստեղաբաշխին տեսողական շառաւիղին վրայ կ'իյնայ , որ մեր արեւէն իր աչքը կը հասնի . այս աստեղաբաշխը ամենեւին բան մը չտեսներ , վասն զի մեր կեդրոնական աստեղ սփռած տկար լուսոյն և ոչ մէկ հարիւ-

րորդ մասը կ'արգելու . Մրուսեակը ա-
րևուն երեսաց վրայէն անցնելու ժամա-
նակ , անոր լուսոյն և ոչ հարիւրորդ մա-
սը մեզի կը խափանէ : Մն առեն Սիրիո-
սի աստեղաբաշխը իր երկնացոյց տախ-
տակաց վրայ մեր արեւը և բոլոր մեր
արեգակնային դրուծիւնը իբր ամենէն
պզտիկ հաստատուն աստղ մը կամ եր-
կնից երեսը իբր պզտի լուսաւոր կէտ մը
կը նշանէ : Մյս պզտի աստղը , զոր
մենք կեդրոն կը դնենք այնչափ մոլորա-
կային աշխարհաց որ իր վրայ կը դառ-
նան , Սիրիոսի աստեղաբաշխին և ոչ
վայրկենական մտադրութեանն արժա-
նի կ'ըլլայ , այնչափ անհամեմատ երե-
նալով պայծառ Սիրիոսին , որ գուցէ
բիւրաւոր աշխարհաց լոյս և կեանք
կու տայ :

Մեր արեւը , թէպէտ այսչափ հեռու
է Սիրիոսէն , սակայն այն աստեղաց
խումբին կը վերաբերի , որուն որ մասն
է այն գեղեցիկ աստղը , և անոր հետ
մէկտեղ երկնից ընդարձակութեան մէկ
անկիւնը կ'ընի : Մտեղաց այս խում-
բը , զոր երեւելին Հումպոլդ տիեզերաց
մէջ կղզի մը կը կոչէ , տափարակ , ու-
սկանաձև խաւ մը կը ձևացնէ , ամէն
կողմանէ կղզիացեալ : Ար կարծուի թէ
այս խաւիս մեծագոյն առանցքն ըլլայ
700 կամ 800 հեռաւորութիւնը Սի-
րիոսի երկրէս . իսկ փոքրագոյն առանց-
քը՝ 150 հեռաւորութիւնը :

Մյս չափերով կրնանք երեւակայել
թէ ինչ անբաւ միջոց կը բռնէ այն աս-
տեղաց խումբը որուն մենք ալ կը վերա-
բերինք , և սակայն այս խումբս շատ ա-
ւելի պզտիկ է , մանաւանդ անօսը , ու-
րիշ խումբերու համեմատութեամբ ,
որ աւելի ընդարձակ ու ճոխ են բազ-
մախիտ աստեղօք :

Մեր աստեղաց խումբը երկու ա-
ռաջք բաժնուած կ'երեւայ իր տարածու-
թեան իբր երրորդ մասէն սկսեալ , և կը
կարծուի թէ մեր արեգակնային դրու-
ծիւնը արտակեղրոնաբար հոն կեցած
է , ոչ շատ հեռու բաժանման կիտէն ,

բայց աւելի մօտ Սիրիոսի սահմաննե-
րուն քան թէ Մրծիւ համաստեղու-
թեան , և գրեթէ այն խաւին մէջ տե-
ղուանքը ըստ Թանձրութեան :

Մրդի գիտութեան արդիւնքն է մեր
արեգական աստեղաց մէջ ունեցած դը-
րից գիւտը , բայց այսպիսի մէկ հրաշա-
լի գիւտ մը ծանր աշխատութիւններով
ձեռք բերուեցաւ . Հումպոլդի ըսածին
պէս երկինքը կարգաւ չափելով և ըն-
դարձակութեան ամէն կողմն ուղղելով
հետզհետէ հեռագիտակը և անոր ան-
փոփոխ ասպարիզին մէջ բովանդակուած
աստղերը մէկիկ մէկիկ համրելով , կա-
րելի եղաւ մեր արեգակնային դրու-
ծեան տեղին որոշել ու աստեղաց այն
ոսպնածե խումբին , որուն որ կը վերա-
բերինք , ձեն ու մեծութիւնը գտնել :

Իսկ մեր ամենակատարեալ գործիք-
ներով տեսնուած յետին արեւներէն ան-
դին կան ուրիշ արեւներ ալ , և անոնցմէ
ալ անդին ուրիշ արեւներ : Մեր տեսո-
ղական զօրութիւնը քիչ մը ուժովնա-
լով , աստեղաց թիւն ալ անհամեմատ
կ'աճի , հազարք հազարաց և բիւք
բիւրուց յերեւան կու գան . և եթէ կա-
րելի ըլլար մեր տեսողական կարողու-
թիւնը յանհունս ձգել , աստեղաց թիւն
ալ յանհունս կ'աճէր : Տիեզերաց սահ-
ման մ'ունենալուն մեր անկատարու-
թիւնն է պատճառ :

Արկնից անհուն ընդարձակութեան
մէկ պզտի մասի մը այս հարեանցի տե-
սութենէն կրնանք հետեցընել թէ որ-
չափ անձուկ է այն սահմանը որուն մէջ
կը փակուի մեր արեգակնային դրու-
ծիւնը . և սակայն ըստ արդի ծանօ-
թութեանց գիտենք որ այս սահմանիս
տրամագիծն է 2300 միլիոն փարսախ ,
կրկնապատիկ հեռաւորութիւն Պոսի-
դոնի յարեւ : Մյս սահմանիս մէջ կը
կատարուին մոլորակային ամէն երեւոյթ-
ները , որ բոլոր երկնից վրայ ասոնք են
միայն մեզի բնաբանութեան քիչ մը
ստոյգ ծանօթութիւններ տուող :